

ГЕНДЕРНО
НЕЙТРАЛЬНА
МОВА ЯК ЗАСІБ
МІЖНАРОДНОГО
ДІЛОВОГО
СПІЛКУВАННЯ
(ДОСВІД
АНГЛОМОВНИХ
КРАЇН)

Мова, що є вербальним продуктом мислення, віддзеркалює світ навколо нас та суспільство, в якому ми живемо. Суспільні стереотипи неминуче знаходять відображення в мові, а мова, в свою чергу, сприяє закріпленню цих стереотипів. Одним з таких стереотипів є так звана гендерно дискримінаційна, або сексистська мова.

Сексистська мова відображає переваги однієї статі і, таким чином, дискримінує іншу. Як правило, це дискримінація жінок по відношенню до чоловіків. Таке сексистське спрямування мови, яке робить жінок начебто непомітними в процесі спілкування, припускає, що жінка є нижче за чоловіка.

Недискримінаційна, або несексистська, або гендерно рівна мова визнає відмінності між статями, але ставиться до обох з позиції рівності. Несексистська мова уникає хибних стереотипів щодо природи та ролі жінок та чоловіків у суспільстві.

Так, наприклад, поширеною формою сексистської мови є вживання іменника *man* та займенників *he, his* тощо при посиланні на

ШПАК Н. А.,
завідувач кафедри
іноземних мов

*Дипломатична
академія України
при МЗС України*

людські істоти як чоловічої так і жіночої статі. Це позбавляє жінок рівної репрезентації в мові. Окрім того, виникає також двозначність розуміння, так як слова *man, he, his* можуть стосуватися виключно чоловіків. Щоб запобігти цьому, можна запропонувати такі альтернативні рішення:

Альтернативи іменнику *man*

Рекомендується уникати	Рекомендується вживати
Man	Humans, human beings, humankind, man and woman, person, people
Manpower	Workforce, personnel, staff, human resources
Man-made	Artificial, constructed, fabricated, handmade
Man in the street	Average person, ordinary people, people in general

Рекомендується уникати вживання складних слів, що містять компонент *man*, та замінити їх гендерно нейтральними словами.

Альтернативи займенникам *he* та *his*

Рекомендується уникати	Рекомендується вживати
Chairman	Chair person, convenor, coordinator
Workmanlike	Skillful, efficient
Policeman	Police officer

В англійській мові немає займенника третьої особи однини, який поєднував би форми *he* та *she*. Це призводить до того, що займенник чоловічого роду *he*, як вже зазначалося, вживається для посилання як на чоловіків так і на жінок. Оскільки таке вживання займенника є двозначним та виключає з цієї категорії жінок, треба шукати альтернативні мовні форми. Найпростішим рішенням є вживання подвійних форм *he/she* та *his/her*. Однак, там де це стає обтяжливим, найкращим рішенням є вживання займенників множини або зміна структури речення.

Рекомендується уникати	Рекомендується вживати
The student may exercise his right to appeal. He must do so	The student may exercise her/his right to appeal. She/he must do so before the due date. or Students may exercise their right to appeal. They should do so.....

before the due date.	<p style="text-align: center;">or</p> <p style="text-align: center;">You may exercise your right to appeal. You may do so.....</p> <p style="text-align: center;">or</p> <p style="text-align: center;">The right to appeal may be exercised by students before the due date</p>
----------------------	--

Назви професій

Слід вживати гендерно нейтральні терміни для всіх професій. Якщо необхідно уточнити стать, то рекомендується вживати прикметники *male, female* перед назвою професії.

Рекомендується уникати	Рекомендується вживати
Groundsman	Gardener, grounds worker, landscaper
Spokesman	Principal advocate, official, representative, speaker, spokesperson
Businessman	Business person, business executive, entrepreneur

Слід також уникати назв професій, що містять суфікси жіночого роду *-ess, -ette, -trix, -inne* або слово *woman* у складних іменниках. Ці форми часто несуть зневажливу або негативну конотацію і створюють враження, що жінка як така є похідною від чоловічої норми.

Рекомендується уникати	Рекомендується вживати
Actress	Actor
Authoress	Author
Waitress	Waiter
Sculptress	Sculptor
Businesswoman	Business person, business executive, entrepreneur

Титули, звання та інші форми звертання

Невідповідність вживання власних імен, звань та звертань створює враження, що жінки заслуговують на меншу повагу або на менш серйозне ставлення, ніж чоловіки. Слід дотримуватися принципу чіткої послідовності та паралельного вживання титулів та звань.

Форми звертання *Miss* та *Mrs* не тільки ідентифікують особу як жінку, але і підкреслюють також її сімейний стан. У той же час, форма *Mr* окрім ідентифікації особи як чоловіка, не несе ніякої додатко-

Рекомендується уникати	Рекомендується вживати
Prof. Green, Judy Gonzales and Hien Nguyen	Alan Green, Judy Gonzales and Hien Nguyen Or Prof. A. Green, Senior Lecturer J. Gonzales and Dr. H. Nguyen
The novels of Tolstoy and Jane Austen	The novels of Tolstoy and Austen Or The novels of Leo Tolstoy and Jane Austen

вої соціальної інформації. Тому рекомендується використовувати форму *Ms* при звертанні до всіх жінок як форму паралельну *Mr*. Форма *Ms* також має використовуватись у всіх випадках, коли сімейний статус жінки та її преференції невідомі. У випадках, коли відомо, якій формі звертання жінка віддає перевагу, цю форму і слід вживати у спілкуванні з нею.

Вживання описової лексики при посиланні на жінок та чоловіків

Усвідомлюючи, що мова часто виступає засобом зневажливого ставлення до жінок, слід прагнути до того, щоб обидві статі були представлені в ній як рівні. Так, наприклад, слова *man/woman*, *girl/boy*, *gentleman/lady*, мають вживатись паралельно.

Рекомендується уникати	Рекомендується вживати
Girls in the office	Secretaries, office assistants, women in the office
Ask my girl	Ask my secretary or assistant

Вживання зменшувальних форм звертання

Вживання зменшувальних форм звертання таких як *dear love*, *sweetie*, *honey* у спілкуванні з жінками в робочих та офіційних ситуаціях є недоречно поблажливим, принизливим і навіть образливим.

Гендерно-рольові стереотипи

Не рекомендується вживати мовні форми, що віддзеркалюють стереотипи уявлення про соціальні ролі жінок та чоловіків. Так, в ре-

Рекомендується уникати	Рекомендується вживати
Lecturers have wives and children to support	Lecturees have families to support

ченні *Lecturers have wives and children to support* припускається, що всі вчені-лектори – чоловіки.

Не рекомендується також посилатися на зовнішність або сімейний стан жінки. В професійному контексті, де ця інформація не надається стосовно чоловіків, вона не може використовуватися і як характеристика жінки.

Рекомендується уникати	Рекомендується вживати
Henry Lee is a prominent engineer and his wife Ann is a stunning redhead.	The Lees are an attractive couple. Henry is a handsome blond and Ann is a stunning redhead <i>or</i> The Lees are highly respected in their fields. Ann is a noted accountant and Henry is a prominent engineer.

Слід уникати стереотипів в описі чоловічої та жіночої поведінки. Якщо певні риси поведінки або характеру чоловіка і жінки співпадають, то і описувати їх треба однаковими мовними засобами. Наведені нижче оціночні прикметники та іменники, яскраво свідчать про усталеність суспільних та мовних стереотипів.

Для характеристики чоловіка	Для характеристики жінки
Strong	Domineering
Cautious	Timid
Assertive	Aggressive
Firm	Stubborn
Conversation	Gossip

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Kitty O. Locker. Business and administrative communication. – Richard D. Irvin, INC, 1995.
- ² Stephen E. Lucas. The art of Public Speaking. – Mc.Graw Inc., 1995.
- ³ Non-Discriminatory Language.//Equal Opportunity Unit. – UWS Nepean, 1995.
- ⁴ Miller, Casey and Kate Swift. The Handbook of Nonsexist Writing For Writers, Editors and Speakers. – New York: Lippincott & Crowell, 1980.